

Р. СЛОВЦОВ ГАСПАР ХАУЗЕР

Превод от руски: Крум Йорданов, —

chitanka.info

На 28 май 1828 г. на пазарния площад в Нюрнберг, пустинен в празник, случаен минувач забелязал един странен юноша. Петнадесетгодишен на вид, лошо облечен, той се озъртал наоколо, не знаейки очевидно къде да отиде и държал в ръцете си някакво писмо. На всички въпроси юношата отговарял с нечленоразделни звуци, но можел да напише своето име — Гаспар Хаузер. В писмото имало молба да бъде приет, като син на стар войник, в кавалерийския полк. Така за пръв път се появил този Гаспар Хаузер, комуто било съдено да бъде една от историческите загадки, от рода на Желязната Маска или малкия затворник Тампл. Тази загадка не била разрешена, независимо от всички търсения, до самата смърт на Гаспар, убит също тайнствено и странно, четири години след своето появяване. На нея били посветени после десетки книги и в Германия съществува още специално общество, което изучава „Гаспаровия въпрос“. То не го е решило и досега, но може би на стогодишния въпрос ще тури край току-що излязлата книга на Едмонд Бапст, бивш френски посланик. Като се основава на неизвестни досега архивни документи, авторът подробно разказва тази история от борбата за баденския престол, жертва на която станал нещастния Гаспар Хаузер. Този „сирак на Европа“, както го наричали, бил в действителност законен наследник на баденския престол — син на великия баденския херцог Карл и неговата съпруга Стефания Богарне, роден през 1812 година.

Такава догадка за произхождението на Гаспар разказвали още през неговия живот, но едва сега тя може да се счита напълно доказана. Наистина, много подробности остават неясни, без да се гледа на това, че Едмонд Бапст могъл да използва материалите на баденската и френската архиви. Документите, отнасящи се до съдбата на Хаузер, баденските херцози щателно търсели и унищожавали. В архивите на Ке д'Орсе също няма никакви книжа, даже донесения на посланиците непосредствено за Хаузер. По всички данни, крал Луи Филип ги прибрал, по молбата на баденския херцог Леополд, който узурпирал престола.

Възможно е обаче окончателна светлина върху историята на Гаспар Хаузер да дойде от Русия. Великият княз Николай Михайлович, известен историк, събрал много документи, доказващи, че Хаузер бил действително син на великата херцогиня Стефания. Той получил даже през 1913 г. от баденския принц Макс обещание, че когато встъпи на

престола, ще пренесе праха на Гаспар в гробищата на херцозите. Но Макс Баденски станал не херцог, а само последен канцлер на империята, в навечерието на падането ѝ. Великият княз загинал от ръцете на болшевиките, но ако неговите архиви са цели, то в тях вероятно са запазени документите за драмата на баденския престолонаследник, наричан Гаспар Хаузер.

Историята на борбата за престол, която ставала в Карлсруе, малкия двор на баденските херцоzi, в продължение на много години, би напомняла персонажа и нравите на оперетните херцогства, ако жертва на тези сложни и комични интриги не бе станало в нищо невиновното дете.

През 1787 г. баденският херцог Карл Фридрих, 60 годишен старец, който овдовял преди четири години, се оженил за младата фрейлина Луиза фон Хейерберг, която той наградил с титла графиня Хохберг. Макар бракът да бил морганатичен, преди венчаването херцогът подписал „гарантен акт“, който давал право на престола на бъдещите синове на графинята, в случай на пресичането на мъжката линия от първия брак на херцога. Последната представлявали освен наследникът на престола, принц Карл Людвиг, на свой ред имащ синове, и още двама сина. По всичко изглеждало, че шансовете на престола за бъдещото потомство на графиня Хохберг били съвършено нищожни, но честолюбивата жена, веднага завладяла стария херцог в ръцете си, силно вярвала в своя успех и своето умение. През 1790 г. и през 1792 г. графиня Хохберг родила двама синове и оттогава цялата нейна мисъл била насочена към една цел — да ги постави на една нога с принцовете от херцогска кръв — (за това било нужно признаването на „гарантния акт“ от семейния съвет) — и всячески да обезпечи своето и тяхното материално положение.

През 1801 г. починал при нещастен случай престолонаследникът Карл и наследник на престола станал неговият син, съвсем още младият принц Карл, брат на руската императрица Елисавета Алексеевна. Тяхната майка, принцеса Амалия, вдовица на загиналия престолонаследник, в тази борба за престол, която се разиграла през следващите години, се явила като главна противница на графиня Хохберг. Сама също честолюбива жена, принцеса Амалия се стараела да държи сина си под свое изключително влияние и за това избрала съмнително средство — тя поощрявала вкуса на юношата към ниски

развлечения, познанство със съмнителни хора и т.н. В това също направление действувал на принца и неговият дядо, вече стар бохема, маркграф Людвиг, безпътен пияница, станал възлюбен на графиня Хохберг. Самият старец херцог отслабвал все повече, изпаднал окончателно под властта на графинята и покривал, независимо от своето болезнено скъперничество, всички нейни чекове — графинята умеела и обичала да пражосва.

В комедията на интригите на тези малки титулувани актьори през 1805 г. влязла една фигура от съвсем друг калибър — император Наполеон, тогавашния властител на Европа. За борба против Австрия и Прусия той търсел съюзници и войници от малките немски владетели. Прекроявайки европейската карта, той считал брака най-добро средство за това. Своята страст да оженва другите той превръщал в политическо оръжие и него искрено го занимавала възможността да се разпорежда не само с чуждите корони, но и със семейната съдба на техните носители. Принц Карл бил вече сгоден за баварската принцеса Августа. Наполеон разстроил този брак и омъжил принцесата за своя шурей Евгений Богарне. На принц Карл той предложил в замяна друга невеста — Стефания Богарне, племенницата на Жозефина. Съвсем млада девойка, „дивачка“, още не завършила учението в пансиона, тя никога не мечтала да стане принцеса. Некрасивият, не светски принц Карл не ѝ се понравил, когато пристигнал в Париж, но волята на императора била закон.

Великият херцог се съгласил за брака на своя внук. За това помагала и графиня Хохберг, която се надявала да намери в лицето на Наполеон поддръжка за своите деца. Но принцеса Амалия, в очите на която Наполеон бил прост „узурпатор“ и при това враг на нейния зет, руския император, решително се възпротивила на брака. Тя не се стеснила да каже прямо на Наполеон, че годеницата е от твърде ниско произхождение: „Ако тя беше ваша дъщеря — тогава работата е друга“. — „Това може да се поправи — възразил Наполеон, — аз ще я осиновя, тя ще бъде императорско височество“. На Амалия нищо не оставало, освен да се съгласи. На 7 април 1806 г. сватбата на принц Карл с осиновената дъщеря на императора била отпразнувана с голяма тържественост в Тюйлерския дворец.

В Карлсруе принцът скоро се върнал към предишния си безпътен живот и съвсем забравил за своята жена. Такъв брак, който не

обещавал деца, не влизал в плановете на Наполеон. Чрез своя посланик той зорко следил за поведението на принца, сам писал на херцога и най-после, излизайки вън от себе си, поискал изгонването из графството на маркграф Людвиг, главния развратител на Карл и други негови близки другари. А принц Карл той решил да застави да бъде мъж на Стефания. „Този брак беше глупост — казал той, — но когато е направена глупостта, трябва да се поправи. Този брак ще даде резултати“. Действително, съпружките се помирили и през 1810 г. Стефания родила момиче. След четири дена станало още по-важно събитие — починал старецът велик херцог и престолонаследникът Карл се възкачил на престола. Изминала се година, и херцогиня Стефания забременяла отново. Надявали се, че този път ще бъде син — наследник на престола.

Положението на графиня Хохберг, след смъртта на великия херцог, неин мъж, разбира се, се изменило. Тя изгубила своята главна опора, без да достигне за своите синове дори това, което тези вече възрастни хора сами желали — да бъдат въведени в княжеско достойнство. Против тези домогвания силно въставал френския посланик Николай, но през 1812 г., когато Наполеон, отправяйки се за руския поход, преминал през Германия, графинята мислела да получи непосредствено съгласие от него. Великият херцог отишъл да срещне императора и обещал на графинята да ходатайствува за нейните синове. Той обаче не изпълнил своето обещание, тъй като молел Наполеон, и с успех, за друго — да разреши на неговия дядо, маркграф Людвиг, да се върне в Карлсруе. Към тази молба подбуждала великия херцог и неговата майка. Амалия била недоволна от помирението на нейния син със Стефания и на нейното влияние искала да противопостави — макар дори вредно — влиянието на котилото на Людвиг. Когато великият херцог се върнал от срещата с Наполеон, графиня Хохберг я очаквал двоен удар. Разрушавала се отдавнашната мечта на честолюбивата жена — да издигне своите синове до по-висок ранг и второ, връщал се маркграф Людвиг, с когото тя не само че отдавна прекъснала интимните отношения, но и била в открита вражда.

Как да се поправи положението? Графинята измислила един смел план. На 29 септември 1812 г. великата херцогиня Стефания родила син.

Три дена преди това жената на един работник от тъкачната фабрика, която принадлежала на графинята, Христофора Блехнер, родила момче, кръстено на 4 октомври. Това дете графинята решила да замени с новородения принц. Тя не мислела да убива сина на Стефания. Той трябвало да бъде само заложник, който може да се използва, за да се получат от великия херцог отстъпки в полза на синовете на графинята. Графинята не се съмнявала, че когато тя открие на принца, че неговият син е откраднат, той ще отстъпи на всичко, за да го получи обратно.

Замяната се извършила вечерта на 15 октомври съвършено незабелязано. Мнимият принц вероятно се простудил при пренасянето, заболял и на другия ден умрял. Тази смърт предизвикала много коментари и обвинения против лекарите. Стефания оплаквала детето, бавно поправяйки се от трудното раждане. Графинята, разбира се, мълчала. Не само че нейното престъпление било безполезно, но се изменили съвършено ония сили, които биха могли да повлияят на съдбата на нейните деца. След неуспеха в руския поход на Наполеон, владетел на Европа станал Александър I и неговите съюзници. В края на ноември Александър I с жена си пристигнал в Карлсруе, а руската императрица била решително враждебна на графиня Хохберг.

Какво станало с похитения принц? Детето било дадено на една дойка, родилка на Блехнерови, после през 1815 г. то било изпратено във военния лазарет в Бейхен, близо до Баден, а през 1819 г. нещастния Гаспар бил настанен вече на баварска територия у лесничея Франц Рихтер, близо до Тилза. Тук юношата прекарал няколко години в някаква мрачна катакомба и станал от това ако не полуидиот, то „хилаво дете“, както се появил през 1828 г. на нюрнбергския площад.

В това време се родил и умрял вторият син на Стефания, после починал великият херцог Карл, и на престола се възкачил неговият дядо и другар от гуляите маркграф Людвиг. Той се помирил с графиня Хохберг, и няма съмнение, че тя му е открила своята тайна. Той, разбира се, нямал желание да се отказва от правата си. Нали изчезването на малкия принц дало престола на Людвиг. Но наследник на престола, при бездетността на Людвиг, ставал, най-после, синът на графинята Леополд — и тя извършила престъплението ненапрасно. Графинята умряла през 1820 г. Тя ли сама е съобщила на синовете си историята за смяната на децата, или това направил Людвиг, е

неизвестно, но графове Хохберги знаели тайната на нощта 15 октомври. Разбира се, по заповед на великия херцог Людвиг, Хаузер бил отстранен от баденската територия. Остава обаче загадка — по херцогска ли заповед, или по лична инициатива на лесничея Рихтер, комуто станал в тежест неговият питомец — Гаспар бил изпратен в Нюрнберг. Във всеки случай този Рихтер довел Гаспар до Нюрнберг и го оставил пред градските врати.

Юношата намерил в Нюрнберг добри хора, които взели участие в неговата съдба и се постарали — това правел знаменития криминалист професор Файербах — да разгадаят престъплението, жертва на което станал Гаспар. Файербах попаднал на верни следи, но не могъл да ги задълбочи. Юношата се научил да говори, пише, даже да свири на цигулка, макар последствията от тежките детски години да не се изличили напълно.

През 1830 г. великият херцог Людвиг умрял и на престола се възкачил синът на графиня Хохберг, Леополд. Неговото положение на престола се оказало трудно, когато и той получил потвърждения, че баварският крал има намерение да се намеси в съдбата на Гаспар — трябвало да се отстрани този възможен съперник. На 14 декември 1833 г. Гаспар бил смъртно ранен в Аисбахския парк, където го повикало на свиждане едно неизвестно лице. Убиецът се скрил, но се запазило предание, доста основателно, че това бил довереникът на жената на Леополд, великата херцогиня София, майор Хепенхофер. Когато след няколко години той умрял и бил погребан в Бреслау, паметникът на неговия гроб се разрушавал систематически от хората, които знаели за неговото престъпление. Гробът на „убиеца на Гаспар Хаузер“ си остава и досега „низвергнат“.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.